

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

KRUISSHOUTEM CONTAINERPARK

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK

Juni 2013

Cherretté B., Dalle S.

ARCHEOLOGIE – RAPPORT 36

Colofon

Project:

Archeologisch vooronderzoek
Proefsleuvenonderzoek
Kruishoutem Containerpark (13-KRU-CP)
2013/244

Bouwheer:

Gemeente Kruishoutem
Markt 1
9770 Kruishoutem

Opdrachtgever:

Gemeente Kruishoutem
Markt 1
9770 Kruishoutem

Uitvoerder:

SOLVA
Intergemeentelijk samenwerkingsverband
voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie
Joseph Cardijnstraat 60
9420 Erpe-Mere

Bart Cherretté (projectarcheoloog - vergunninghouder)
Sarah Dalle (projectarcheoloog)
Bart Cherretté (coördinatie)
Wim Vanrolleghem (technisch assistent)

Wetenschappelijke ondersteuning:

Bart Cherretté

Termijn terreinwerk:

4 juni 2013 – 11 juni 2013

Wettelijk Depotnummer:

D/2013/...?

SOLVA

Afbeelding voorblad: Zicht op het te onderzoeken terrein.

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Chronologie

☐ Paleolithicum	☐ Oud 1.000.000/500.000 - 250.000 BP	☐ IJzertijd	☐ Vroege 800 - 475/450 BC
☐ Midden	☐ Midden 250.000 - 38.000 BP	☐ Late	☐ Late 475/450 - 57 BC
☐ Jong	☐ Jong 38.000 - 14.000 BP	☐ Romeinse Tijd	☐ Vroeg 56 BC - 100 AD
☐ Finaal	☐ Finaal 14.000 - 12.000 BP	☐ Midden	☐ Midden 101 - 300 AD
☐ Mesolithicum	☐ Vroeg ca. 9500 - 7700 BC	☐ Laat	☐ Laat 301 - 400 AD
☐ Midden	☐ Midden 7700 - 7000/6500 BC	☒ Middeleeuwen	☐ Vroege / Frankisch 401 - 500 AD
☐ Laat	☐ Laat ca. 7000 - ca. 5000 BC	☐ Vroege / Merovingisch	☐ Vroege / Merovingisch 501 - 750 AD
☐ Finaal	☐ Finaal ca. 5000 - ca. 4000 BC	☐ Vroege / Karolingisch	☐ Vroege / Karolingisch 751 - 900 AD
☐ Neolithicum	☐ Vroeg 5300 - 4800 BC	☒ Volle	☒ Volle 901 - 1200 AD
☐ Midden	☐ Midden 4500 - 3500 BC	☒ Late	☒ Late 1201 - 1500 AD
☐ Laat	☐ Laat 3500 - 3000 BC	☐ Postmiddeleeuwen	☐ Nieuwe Tijden 1501 - 1800 AD
☐ Finaal	☐ Finaal 3000 - 2000 BC	☐ Nieuwste Tijden	☐ Nieuwste Tijden 1801 - heden
☐ Bronstijd	☐ Vroege 2100/2000 - 1800/1750 BC		
☐ Midden A	☐ Midden A 1800/1750 - 1500 BC		
☐ Midden B	☐ Midden B 1500 - 1050 BC		
☐ Late	☐ Late 1050 - 800 BC		

Onderwerpen

- Landelijke context
- Stedelijke context
- Commercieel gebouw
- Religieus gebouw
- Openbaar gebouw
- Militair gebouw
- Bewoning
- Woonhuis
- Villa
- Agrarisch gebouw
- Agrarische structuur
- Haard
- Kuil
- Weg
- Waterwinning
- Afwateringsgracht
- Perceelsgracht
- Extractie
- Megalithische structuur

Vondsten

- Voedselproductie
- Keramiekproductie
- Metallurgie
- Artisanat
- Begraving
- Funeraire structuur
- Lithisch materiaal
- Botmateriaal
- Keramiek
- Staalname
- Bouwmateriaal
- Metaal
- Glas
- Hout
- Kunststof
- Textiel
- Leder
- Natuursteen
- Technisch aardewerk
- Touw

Post-excavation onderzoek

- Gebruikssporenanalyse
- Materiaalstudie
- C14-datering
- Archeomagnetisch
- Dendrochronologisch
- Optisch gestimuleerde luminescentie
- Biochemisch analytisch
- Fysico-chemisch analytisch
- Diatomeeën
- Palynologisch
- Zaden en vruchten
- Hout
- Anthracologisch
- Gewervelde diersoorten
- Insecten en mijten
- Malacologisch
- Bodemkundig
- Fysisch antropologisch
- Geografisch
- Geomorfologisch
- Geologisch
- Conservatie
- Restauratie

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	5
1. Dankwoord	6
2. Inleiding	7
3. Beschrijving van de vindplaats	8
3.1. Vindplaatsgegevens	8
3.2. Topografische, landschappelijke, bodemkundige situering	9
4. Archeologische en historische situering	11
4.1 Historische situering	11
4.1.1 Algemeen	11
4.1.2 Toponymie.....	11
4.1.3 Cartografie	11
4.2. Archeologische situering	13
5. Onderzoeksopdracht	14
5.1. Vraagstelling	14
5.2. Randvoorwaarden	14
6. Werkwijze en opgravingsstrategie	15
6.1. Methodologie terreinwerk.....	15
6.2. Methodologie verwerking	15
6.3. Motivatie van de selectie van materiaal en staalname.....	17
7. Beschrijving van het archeologisch onderzoek	18
7.1. Inleiding	18
7.2. Steentijden	18
7.3. Metaaltijden en Romeinse tijd	18
7.4. Middeleeuwen	19
7.4.1. Cultuurlaag.....	19
7.4.2. Greppels en grachten	20
7.4.3. Mogelijke paalsporen en kuilen	22
7.5. Nieuwste tijden	22
7.6. Ongedateerd.....	22
8. Synthese	24
8.1. Synthese	24
8.2. Antwoord op de vooropgestelde onderzoeksvragen.....	24
9. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek en geplande vervolgonderzoeken	26
10. Samenvatting	28
11. Bibliografie	29
12. Bijlagen	31
12.1. Handleiding bij het raadplegen van de bijlagen.....	31
12.2. Lijsten.....	32
12.3. Grondplan	33

1. DANKWOORD

We willen graag de gemeente Kruishoutem bedanken voor de vlotte samenwerking.

2. INLEIDING

De aanleiding voor het project is de geplande ontwikkeling en uitbreiding van het reeds bestaande containerpark. Het desbetreffende gebied bevindt zich langsheen Sint-Elooiskeer in Kruishoutem, op korte afstand van het centrum van Kruishoutem. Het projectgebied is ca. 1,4ha groot en was tot voor kort in gebruik als akker- en grasland.

Onroerend Erfgoed adviseerde voor dit terrein een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven. Verspreid over de verschillende percelen en met een onderlinge afstand van maximaal 15 meter laten proefsleuven, aangevuld met kijkvensters, toe een eerste inschatting te maken van de archeologische waarde van de te ontwikkelen terreinen. Dit onderzoek werd noodzakelijk geacht op basis van de aanwezigheid van archeologisch relevante sporen in de nabijheid van het terrein en door de landschappelijk aantrekkelijke ligging voor bewoning in het verleden.

Op vraag van gemeente Kruishoutem, de bouwheer, voerde SOLVA het archeologisch vooronderzoek uit tussen 4 en 11 juni 2013. Dit rapport vormt de neerslag van dit proefsleuvenonderzoek. Hoofdstukken 3 en 4 zijn een bespreking van respectievelijk de geografisch/bodemkundige en de archeologisch/historische context van de onderzochte terreinen. Hierbij komen ook de reeds gekende archeologische relictten in de onmiddellijke omgeving aan bod (hoofdstuk 4). Hoofdstuk 5 bespreekt de onderzoeksopdracht en in hoofdstuk 6 volgt een beschrijving van de gehanteerde methodologie. Hoofdstuk 7 is de neerslag van de resultaten van het onderzoek. Hoofdstukken 8 en 9 omvatten respectievelijk een synthese en een bespreking van de aanbevelingen omtrent het vervolgonderzoek. Na de samenvatting in hoofdstuk 10 zijn de bibliografie en de bijlagen te vinden.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Vindplaatsgegevens

1. Administratieve gegevens	
Opdrachtgever:	Gemeente Kruishoutem Markt 1 9770 Kruishoutem
Uitvoerder:	SOLVA Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie Joseph Cardijnstraat 60 9420 Erpe-Mere
Vergunninghouder:	Bart Cherretté
Beheer en plaats opgravingsarchief:	SOLVA, dienst Archeologie Industrielaan 18 9320 Erembodegem
Beheer en plaats vondsten en stalen:	SOLVA, dienst Archeologie Industrielaan 25b 9320 Erembodegem
Projectcode:	13-KRU-CP (2013/244)
Vindplaatsnaam:	Kruishoutem Containerpark
Locatie:	Kruishoutem, Sint-Elooiskeer
Lambertcoördinaat 1:	X 91291 ; Y 177193
Lambertcoördinaat 2:	X 91348 ; Y 177267
Lambertcoördinaat 3:	X 91282 ; Y 177355
Lambertcoördinaat 4:	X 91195 ; Y 177320
Kadaster:	Kruishoutem, Afd. 1, Sectie B, Percelen 316M en 321.
Termijn:	4 juni 2013 – 11 juni 2013

2. Onderzoeksopdracht	
Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden:	Opgenomen in: “Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Kruishoutem, Sint-Elooiskeer (dossiernummer 2013/244)”
Omschrijving archeologische verwachtingen:	Zie 4.2
Wetenschappelijke vraagstelling:	Zie 5.1
Oorzaak voor de ingreep in de bodem:	Uitbreiding containerpark en gemeentelijke technische diensten
Eventuele randvoorwaarden:	Zie 5.2

3. Raadpleging van specialisten	
Omschrijving van de inbreng als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname:	/
Omschrijving van de inbreng als zij betrokken worden bij de conservatie:	/
Omschrijving van de algemene wetenschappelijke advisering door externe personen:	/

3.2. Topografische, landschappelijke, bodemkundige situering

De gemeente Kruishoutem is gesitueerd in het westen van de provincie Oost-vlaanderen, tegen de West-Vlaamse grens aan (figuur 1). Het onderzochte gebied, met een oppervlakte van 1,36ha, ligt ca. 380m ten zuidoosten van het centrum van de bewoningskern (Figuur 2).

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de overgang van het zandig naar het lemig Schelde-Leie-interfluvium. In dit district komen tertiaire zanden en kleien voor in de ondergrond. Op de heuvelruggen is dit tertiair afgedekt door een dun quartair dekzand- en zandlemig lösspakket. In de valleien kan dit pakket 5 à 10m dik zijn. Recente lemig-zandige overstuivingen komen regelmatig voor.¹

Figuur 1: Situering van Kruishoutem in Oost-Vlaanderen²

Figuur 2: Situering van de onderzochte percelen (rood kader) ten opzichte van de bewoningskern van Kruishoutem.³

De gemeente is gelegen op een hoogte tussen Schelde en Leie in (Figuur 3). Het centrum en het projectgebied behoren tot het boven-Scheldebekken.⁴ De onderzochte percelen situeren zich centraal binnen de gemeentegrenzen, net ten zuidwesten van de bewoningskern van Kruishoutem. Het terrein grenst aan de straat Sint-Elooiskeer in het zuiden. Zowel in het noorden als in het oosten wordt het begrensd door veldwegels.

¹ Sevenant et al. 2002, pp.126-128.

² AGIV, Stratengids.

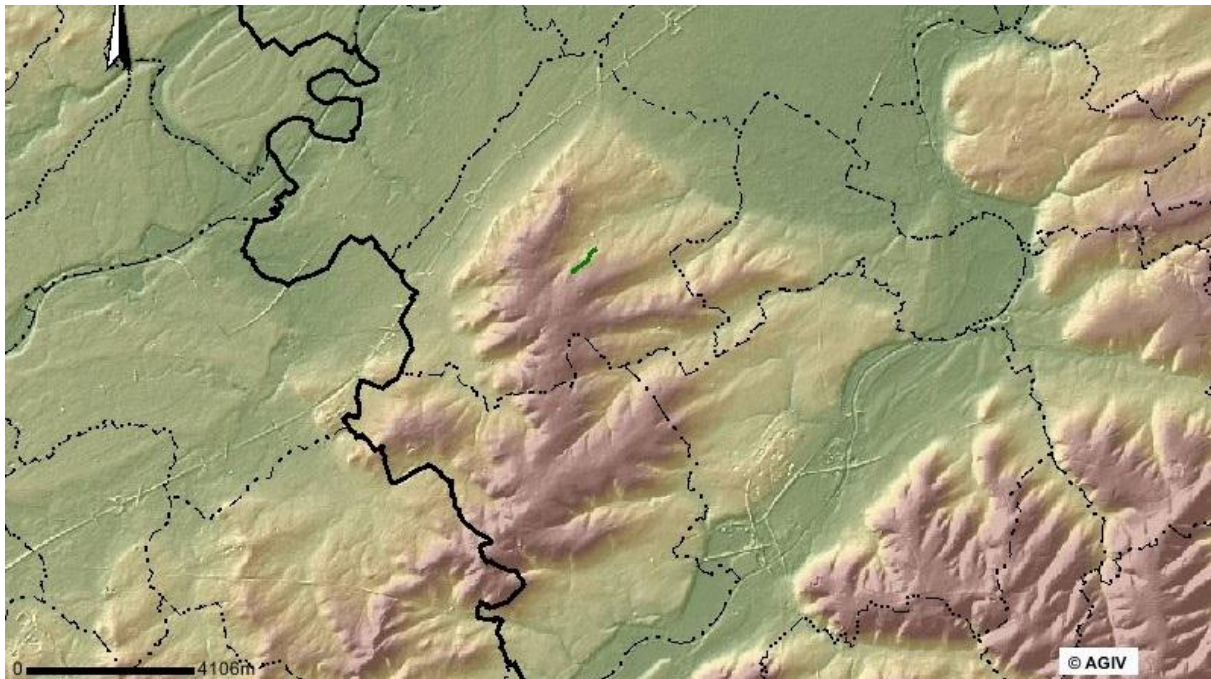
³ Google maps.

⁴ AGIV, Vlaamse Hydrografische Atlas.

Ten noorden van het terrein bevindt zich een valleitje, waarin de Molenmeersbeek ontspringt. (Figuur 3). Topografisch gezien hellen de percelen af naar het noorden met in het zuiden van het terrein een maximale hoogteligging van 48m TAW. Het laagst gelegen punt van het terrein bevindt zich in het noorden en meet 42m TAW. Tussen de percelen in bevindt zich een klein talud.

De bodemkaart van het AGIV toont dat er ter plaatse een Ldc-bodem of matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont voorkomt.⁵

De percelen waren net voor de aanvang van het onderzoek in gebruik als akker (perceel 321) en als grasland (perceel 316M).

Figuur 3: De groene lijn duidt de straat Sint-Elooiskeer aan op het digitale hoogtemodel. De site ligt bovenaan de helling van de kleine vallei Molenmeersbeek en bevindt zich duidelijk op de verhevenheid tussen Leie en Schelde in. (AGIV)

⁵ AGIV, Bodemkaart.

4. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE SITUERING

4.1 Historische situering

4.1.1 Algemeen

In een charter uit 847 van Karel de Kale duikt voor het eerst de benaming villa dominica Hultheim⁶ op: een domein toebehorend aan de abt van de Sint-Amandsabdij van het Noord-Franse Elnone. Nog vóór 1019 werden verschillende landbouwbedrijven uit dit bezit door graaf Arnulf I van de abdij ontnomen.⁶

Ten noorden van het onderzoeksgebied bevond zich de kern van de heerlijkheid Ayshove dat zijn oorsprong kent in de post-Karolingische periode. De centrale hoeve, het Ayshovehof, ontwikkelde tot burcht en vormt ook de locatie van het huidige kasteel van Kruishoutem dat gebouwd werd begin 1700.⁷

De Zijdegemskouter net ten zuiden van St-Elooiskeer werd tijdens Wereldoorlog I door de Duitse bezetter uitgekozen als locatie voor een vliegveld.⁸

4.1.2 Toponymie

Gysselinck meldt een eerste verwijzing naar het toponiem Kruishoutem als “*Hultheim*” dat verwijst naar een nederzetting uit 847. De naam is te ontlede in het Germaanse *hulta* (bos) en *haima* (woning). De latere toevoeging “*Sante Crucis Houthem*” uit 1174 zorgde voor de verbastering tot het huidige toponiem Kruishoutem.⁹

4.1.3 Cartografie

De percelen kennen een opvallend stabiel bodemgebruik. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is de grond in vier percelen verdeeld, waarvan één perceel bebost is (Figuur 4). In de vallei ten noorden van het onderzoeksgebied werd ingekleurd als weiland, elders was het grootste deel van de open ruimte echter als akker in gebruik. De akkers werden veelal afgezet door middel van hagen. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) (Figuur 5) Poppkaart (1805-1879) tonen perceelsgewijs een gelijkaardige situatie als nu.

⁶ Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/21604>

⁷ Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/21604>

⁸ Hultheim Heem- en Geschiedkundige Kring Kruishoutem 2010, <http://www.hultheim.be/index.php/krasse-kruishoutemnaren/14-kruishoutemse-kronieken/2010/98-codenaam-8540-wannegemse-spionnen-tijdens-de-groeten-oorlog>

⁹ Gysselinck 1960, p.580.

Figuur 4: Aanduiding (rood kader) van het onderzochte terrein op de Ferrariskaart.¹⁰

Figuur 5: Aanduiding (rood kader) van het onderzochte terrein op de atlas der Buurtwegen.¹¹

¹⁰ Koninklijke Bibliotheek van België.

¹¹ GISoost.

4.2. Archeologische situering

In het verleden vond reeds betrekkelijk veel onderzoek plaats op het grondgebied van Kruishoutem. In 1972 werd een korte status questionis van het archeologisch onderzoek uit de regio Kruishoutem-Huise opgesteld¹². Naast talrijke prospecties die de aanwezigheid van vondsten uit nagenoeg alle perioden aan het licht brachten, worden hier de resultaten van het effectieve opgravingsonderzoek gebundeld. Paleo-, meso- en neolithische artefacten kwamen op talrijke plaatsen voor als losse vondsten. In situ bewaarde klokbekeervlakgraven uit het laat-neolithicum werden opgegraven op de Kapellekouter (tussen 1988 en 1997) en Wijkhuis I (1960, 1973).

In Wijkhuis I kwamen eveneens late bronstijdbewoningssporen aan het licht. Een gebouwplattegrond kon echter niet uit deze sporen gepuurd worden. Bewoningssporen uit de late ijzertijd werden aangetroffen op de Kapellekouter en Huise Lozer Zuid, enkele crematies werden bij opgravingen in Huise-Lozer Noord aangetroffen.

De grote bulk van de onderzoeksresultaten zijn echter te dateren in de Romeinse periode. In de Varentstraat (1994-1997) werden een vroeg-Romeins wegtracé en grachten aangesneden. Brandrestengraven kwamen op meerdere sites voor. Op Wijkhuis I vond men één brandrestengraf. Midden-Romeinse brandrestengraven kwamen ook voor in Huise-Lozer Noord, Huise-Lozer Zuid en Kerkackers. In Huise-Lozer Noord en Zuid kwamen eveneens midden-Romeinse bewoningssporen voor. Ook op Kerkackers en Kapellekouter was Romeinse bewoning aanwezig.¹³ Op de Kapellekouter (PAMZOV Velzeke en UGent) kon op basis van het onderzoek besloten worden dat op deze plaats een vicus ingeplant was. De oppervlakte van de nederzetting werd op ca. 10ha geschat. Naast verschillende erven met planmatig aangelegde houtbouwen, silo's, waterputten en bijgebouwen, werden sporen van ambachtelijke activiteiten aangetroffen. Deze bewoning nam een aanvang in het midden van de 1^e eeuw n.C.. Exceptioneel was ook het kleine vierkante heiligdom met de talrijke religieuze hangertjes en godenstatuettes van Mars, Mercurius, Victoria, Minerva en Bacchus. In deze zone kwamen eveneens vondsten uit de 2^e helft van de vierde eeuw voor.¹⁴ In Appelhoek (1982-1983) toonde archeologisch onderzoek de aanwezigheid van een steenbouw met houtbouw fase aan.

Belangrijke archeologische resultaten werden geboekt voor de middeleeuwse periode. Op Eierveiling (1993) werd een vroegmiddeleeuwse afval- of beerput onderzocht.¹⁵ Op de Kapellekouter werden vroegmiddeleeuwse bewoningssporen (een gebouw, weg en gracht) aangetroffen. Op deze site kwamen eveneens talrijke Merovingische en Karolingische graven en een laat-Merovingische O-W-georiënteerde houtbouw voor dat wellicht het eerste kerkgebouw was. Deze begraafing kende opvolging in de volle en late middeleeuwen (250 inhumaties). De eerste houten kerk werd daarbij afgebroken, de nieuwe stenen kerk lag vermoedelijk iets noordelijker. Opvallend is dat het hier min of meer dezelfde zone betreft als het Romeinse heiligdom (zie boven).¹⁶ Op Hof te Wijkhuize (1997) werd een laatmiddeleeuwse site met walgracht opgegraven. Het ging om de kern van de heerlijkheid van Wijkhuize, dat de grootste achterleen van de heerlijkheid van Ayshove was. Mogelijk kende deze site een voorloper in de volle middeleeuwen.¹⁷

¹² De Laet S.J. et al. 1973, pp.421-423.

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, <http://cai.erfgoed.net/>

¹⁴ Rogge M., Braeckman K. 1996, pp.89-99.

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, <http://cai.erfgoed.net/>

¹⁶ Rogge M., Braeckman K. 1996, pp.99-102.

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, <http://cai.erfgoed.net/>

5. ONDERZOEKSOPDRACHT

5.1. Vraagstelling

De bedoeling van het proefsleuvenonderzoek is een archeologische evaluatie op te stellen van het terrein. In het kader van de geplande werken die een vernieling van het archeologische bodemarchief zullen inhouden, kan op basis van dit onderzoek beslist worden indien verder archeologisch onderzoek wenselijk is. Vooraf werden volgende onderzoeksvragen gesteld:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- in hoeverre is de bodemopbouw intact?
- wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?
- welke zone komt in aanmerking voor een eventueel vervolgonderzoek? Wat is de verwachte spoordensiteit?
- welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden in functie van een eventueel vervolgonderzoek?¹⁸

5.2. Randvoorwaarden

De bijzondere voorwaarden bevinden zich in bijlage.

¹⁸ Overname uit document: Agentschap Onroerend Erfgoed 2013, Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Kruishoutem, Sint-Elooiskeer (dossiernummer 2013/244)

6. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE

6.1. Methodologie terreinwerk

Om een zicht te krijgen op de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen zijn binnen het onderzoeksgebied in totaal 15 proefsleuven aangelegd met een onderlinge tussenafstand van 15 meter (as op as) en een breedte van 2 m. Een graafmachine legde de sleuven machinaal aan en dit onder begeleiding van één archeoloog. De sleuven zijn aangelegd volgens de oriëntatie van de percelen en in functie van het reliëf. Op het hoogstgelegen perceel volgen de negen sleuven de helling (noordnoordoost-zuidzuidwest). Op het laagstgelegen perceel werd gekozen voor een oriëntatie van de sleuven haaks hierop. Deze keuze is in hoofdzaak gebaseerd op het vergroten van de trefkans voor het aansnijden van enerzijds afwateringgreppels, en anderzijds gebouwen die gewoonlijk een noordoost-zuidwestoriëntatie hebben. Om inzicht te verwerven in de functie van sommige sporen en hun ruimtelijke en chronologische samenhang zijn de sleuven soms lokaal uitgebreid. Om dergelijke reden werd op het noordelijke, laagstgelegen perceel een korte vijftiende sleuf aangelegd. Na afloop zijn bovendien nog zes kijkvensters aangelegd.

De sleuven zijn afgegraven tot op de moederbodem (zandleem). In sommige sleuven op het hoogstgelegen, zuidelijke perceel werd echter een oude cultuurlaag aangesneden. In eerste instantie werd boven deze laag gebleven om vast te stellen of er recentere sporen op deze laag te zien waren. In een tweede fase werd deze laag weggehaald, aangezien er zich oudere sporen onder bevonden.

Alle sporen zijn manueel opgeschaafd, gefotografeerd, beschreven en topografisch ingemeten. Een aantal sporen zijn gecoupeerd met als doel de aard en datering ervan te kunnen bepalen. De coupes zijn eveneens gefotografeerd, ingetekend en beschreven. Alle vondsten kregen een identificatienummer. Op regelmatige afstanden en indien er geen archeologische sporen aanwezig zijn, zijn profielputten aangelegd om een beter beeld te krijgen van de bodemopbouw. Elk profiel is gefotografeerd, ingetekend en per laag beschreven. Van alle sleuven en profielen is de precieze locatie topografisch ingemeten.

Bij de verwerking zijn alle spoorbeschrijvingen, plannen, foto's, vondstbeschrijvingen en –behandelingen ingevoerd in de archeologiedatabank van SOLVA.¹⁹

6.2. Methodologie verwerking

Het gebruik van gestandaardiseerde fiches en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De dienst archeologie van SOLVA heeft namelijk in de loop van 2009 de ontwikkeling van een databank geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten. Deze

¹⁹ De archeologiedatabank van SOLVA omvat alle informatie die op terrein ingezameld wordt (spoorfiches, plannen, foto's,...) alsook de vondsten. Op basis van deze basisinformatie worden tevens contexten en structuren gecreëerd, alsook diverse bijlagen (rapporten, rapport natuurwetenschappelijk onderzoek...). De databank beheert zodoende alle opgravingsdata ingezameld op projecten die door SOLVA worden uitgevoerd. Ze is te allen tijde te consulteren op de bureaus van SOLVA.

databank is geen star gegeven, maar een ‘ongoing’ project, te meer nu ook de stap is gezet naar een volledig digitale registratie op het terrein.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het spoor (cf. supra). Dit omvat elk spoor, elk onderdeel van een spoor alsook elke actie die in het verleden haar sporen in de ondergrond naliet. Deze kleinste eenheid valt uiteen in zeven types: ‘laag’, ‘muur’, ‘vloer’, ‘skelet’, ‘hout’, ‘vertical feature interface’ of ‘VFI’ en ‘horizontal feature interface’ of ‘HFI’. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche, op papier en, letterlijk getranscribeerd, in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: tekeningen, foto’s én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor ‘is recent’, ‘is ouder’, ‘gelijktijdig met’ of ‘dezelfde als’ een ander spoor. Hierbij spelen de spoortypes VFI en HFI een belangrijke rol omdat ze ons toelaten elke actie in het verleden te registreren (cfr. Harrismatrix).

Op een tweede niveau in de databank staan de contexten. Contexten groeperen één of meerdere sporen. Elke context krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze context behoort. Het is evenwel zo dat niet elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een context. Verstoringen en wat wij ‘negatieve sporen’ noemen, sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een context gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De tekeningen, foto’s en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de context waartoe ze behoren. Vanuit dit contextniveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die context en waaraan de vondsten, tekeningen en foto’s verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de contexten onderling.

Het derde niveau in de databank bevat de structuren. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere contexten. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste contextnummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (contextniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van de eerste context (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (contextniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke context tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeert onder een structuur telkens de tekeningen, foto’s en vondsten die gekoppeld zijn aan de contexten die deel uitmaken van de structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende contexten die ertoe behoren. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

Het zijn de contextnummers en, indien gegroepeerd onder een structuur, de structuurnummers die verder in de tekst de leidraad vormen.

Wat de vondsten en de staalnames betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie en datering voorziet. Beide gebeuren zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende inventarisnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt ‘automatisch’ een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, context- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te gebruiken, dit laatste onder meer door middel van grafieken. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map ‘bijlagen’: BVS, rapport, plannen, overzichtsfoto’s, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan,...

6.3. Motivatie van de selectie van materiaal en staalname

Tijdens het onderzoek zijn alle aangetroffen vondsten geregistreerd en gerecupereerd. Aangezien het een vooronderzoek betreft, waarbij snel duidelijk was dat verder vlakdekkend onderzoek noodzakelijk zou zijn, zijn uit de aanwezige sporen nog geen stalen genomen. Dit kan gebeuren tijdens het vervolgonderzoek.

7. BESCHRIJVING VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

7.1. Inleiding

Archeologisch werd een groot verschil opgemerkt tussen het hoogstgelegen, zuidelijke perceel (hierna perceel 1 genoemd) en het laagstgelegen, noordelijke perceel (perceel 2).

7.2. Steentijden

Er zijn drie silexvondsten te melden (Figuur 6). Het gaat echter steeds om losse vondsten in de overgang ploeglaag-moederbodem (één exemplaar) of in spoorvulling (twee exemplaren). Zij werden respectievelijk gevonden in proefsleuven één, vier en vijf. Twee afslagen zijn (stukken van) objecten in donkergrijze silex, één kling is wit tot grijswit verbrand.

Er werden geen concentraties aan silexvondsten aangetroffen.

Figuur 6: Silexvondsten uit proefsleuven 1, 4 en 5.

7.3. Metaaltijden en Romeinse tijd

Uit de metaaltijden of de Romeinse tijd dateert wellicht een zuidwestwest-noordoosttoest verloopende greppel in het noorden van perceel 1 (figuur. 7). Deze datering is gebaseerd op enkele kleine fragmenten van vermoedelijk handgevormd aardewerk. Fragmenten van deze greppel werden opgemerkt in proefsleuven 4 (ps4-B-1), 5 (ps5-B-7) en 7 (ps7-b-2).

Figuur 7: Fragment van de greppel die zich in het noorden van perceel 1 bevindt. Beeld in vlak en in coupe.

Een enkele scherf terra nigra in een vrij groot spoor in proefsleuf 11 (ps11-A-4), lijkt dit spoor met bleke vulling in de Romeinse periode te plaatsen. In proefsleuf 12 (ps12-A-5) was dit spoor eveneens zichtbaar. Of het om een gracht of eerder om een langgerekte kuil gaat, is op basis van de proefsleuven moeilijk vast te stellen. Ook na couperen bleek een interpretatie moeilijk (figuur 8).

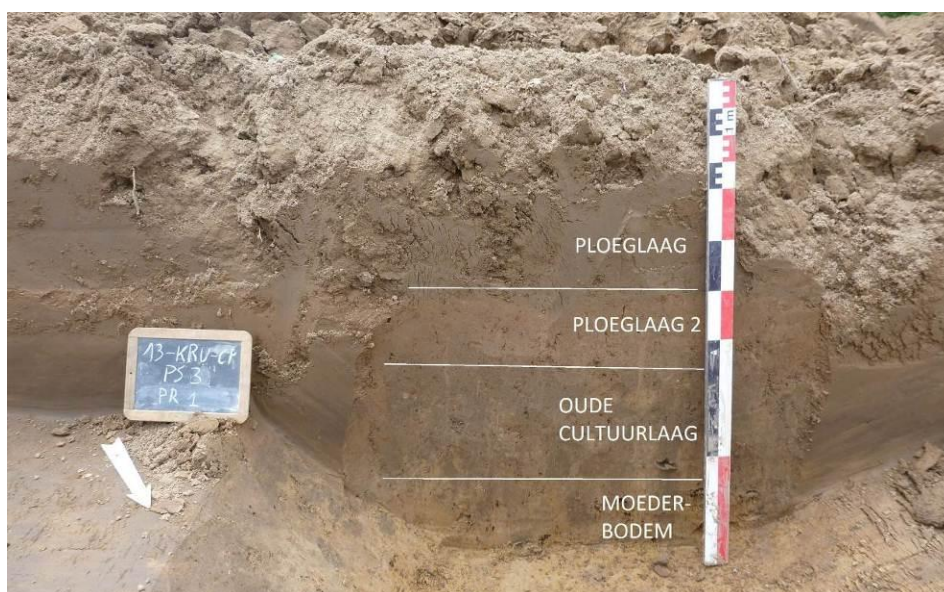

Figuur 8: Coupe op ps11-A-4.

7.4. Middeleeuwen

7.4.1. Cultuurlaag

Duidelijke middeleeuwse sporen concentreren zich allen op perceel 1. In de eerste plaats werd in de meeste sleuven van dit perceel – en dan voornamelijk de noordoostelijke helft – onder de ploeglaag een aparte cultuurlaag aangesneden (benoemd als PS1-A-5, PS3-A-7, PS4-A-7, PS5-A-4, PS6-A-1 en PS7-A-2). Deze vrij humeuze laag met een geregistreeerde dikte van 6 tot 30cm bevatte redelijk wat laat-middeleeuws materiaal (figuur 9). In PS7-A-2 werd bijvoorbeeld een verweerd grijs fragment van een pan of teil aangetroffen. Mogelijk ontstond deze laag door het ploegen van het perceel, waardoor de grond zich hellingsafwaarts verplaatste en tegengehouden werd door perceelrandbegroeiing. Op deze manier kon een licht talud ontstaan tussen percelen 1 en 2 in. De laag dekte in ieder geval sporen af die tussen 1150 en 1275 gedateerd konden worden (zie verder) en kan dus ontstaan zijn door activiteiten vanaf deze voorlopig uiterste datum (1275). Bovenop deze laag werden echter ook enkele recentere sporen geregistreerd (bv. PS3-A-14). Op perceel 2 werd deze cultuurlaag niet aangetroffen.

Figuur 9: Profiel uit proefsleuf 3 met aanduiding van de oude cultuurlaag.

7.4.2. Greppels en grachten

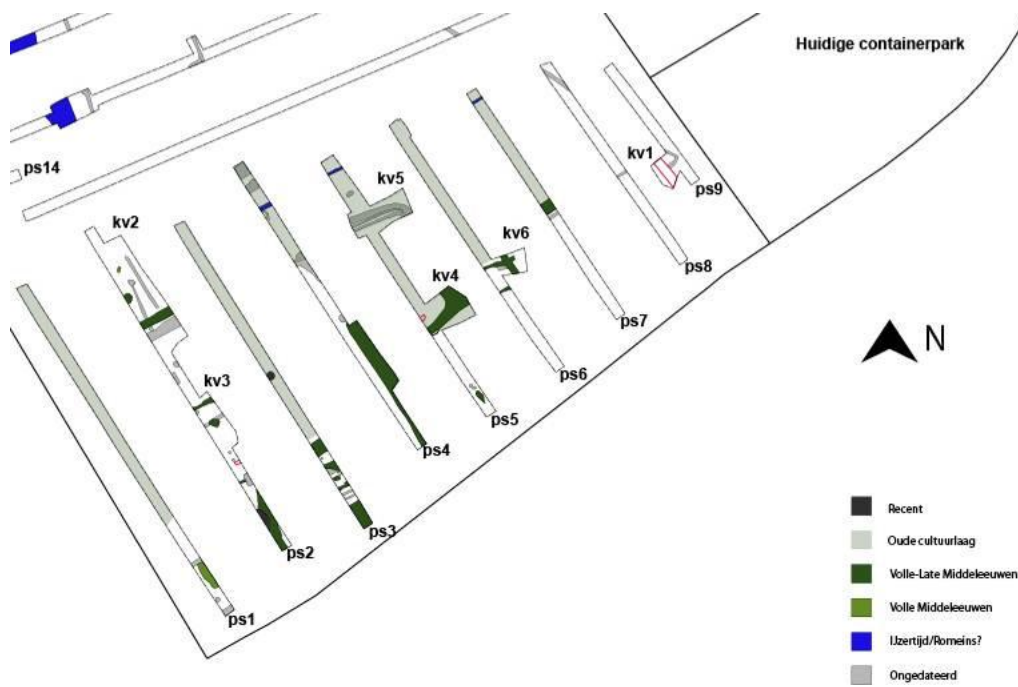
Een aantal grachten en greppels op perceel 1 leverde een behoorlijke hoeveelheid vol- tot laatmiddeleeuws aardewerk op (figuur 11). Op sporen PS2-A-4 en 15, PS3-A-2, 5 en 7, PS4-A-6, PS5-B-2, KV4-A-1, PS6-A-1 en 2, KV6-A-1 en PS7-B-1 kan een middeleeuwse datum geprikt worden. Mogelijk bevindt zich in proefsleuf 1 eveneens een min of meer noord-zuid gerichte gracht die afgedekt werd door de eerder vermelde cultuurlaag. Aangezien deze proefsleuf zeer nat werd en de aanwezigheid van sporen onder de laag door middel van profielputten reeds bewezen geacht werden, is beslist om in deze zone de cultuurlaag niet verder af te halen.

PS2-A-4 en de ermee samen lopende maar ongedateerde greppel PS2-A-5 lijken zich drie proefsleuven verder te vervolgen in PS5-B-3, 4 en 5. Deze eveneens niet rechtstreeks gedateerde greppels bogen in kijkvenster 5 af naar het zuiden. Het weinige aardewerk dat PS2-A-4 opleverde, is algemeen in de middeleeuwen te plaatsen. In kijkvenster 4 lijkt een gracht uit deze richting te komen (KV4-A-1). Deze laatste leek opnieuw af te buigen naar het zuidwesten (PS5-B-2). KV4-A-1 (figuur 10) en PS5-B-2 leverden opnieuw vol- tot laatmiddeleeuws materiaal op, dat met meer detail gedateerd kon worden (figuur 12). Rood aardewerk ontbrak, wat de datering met zekerheid vóór 1300 brengt. De aanwezigheid van zowel kogelpotranden en kan- of kruikoren versmalt de datering naar de periode tussen 1175 en 1275.

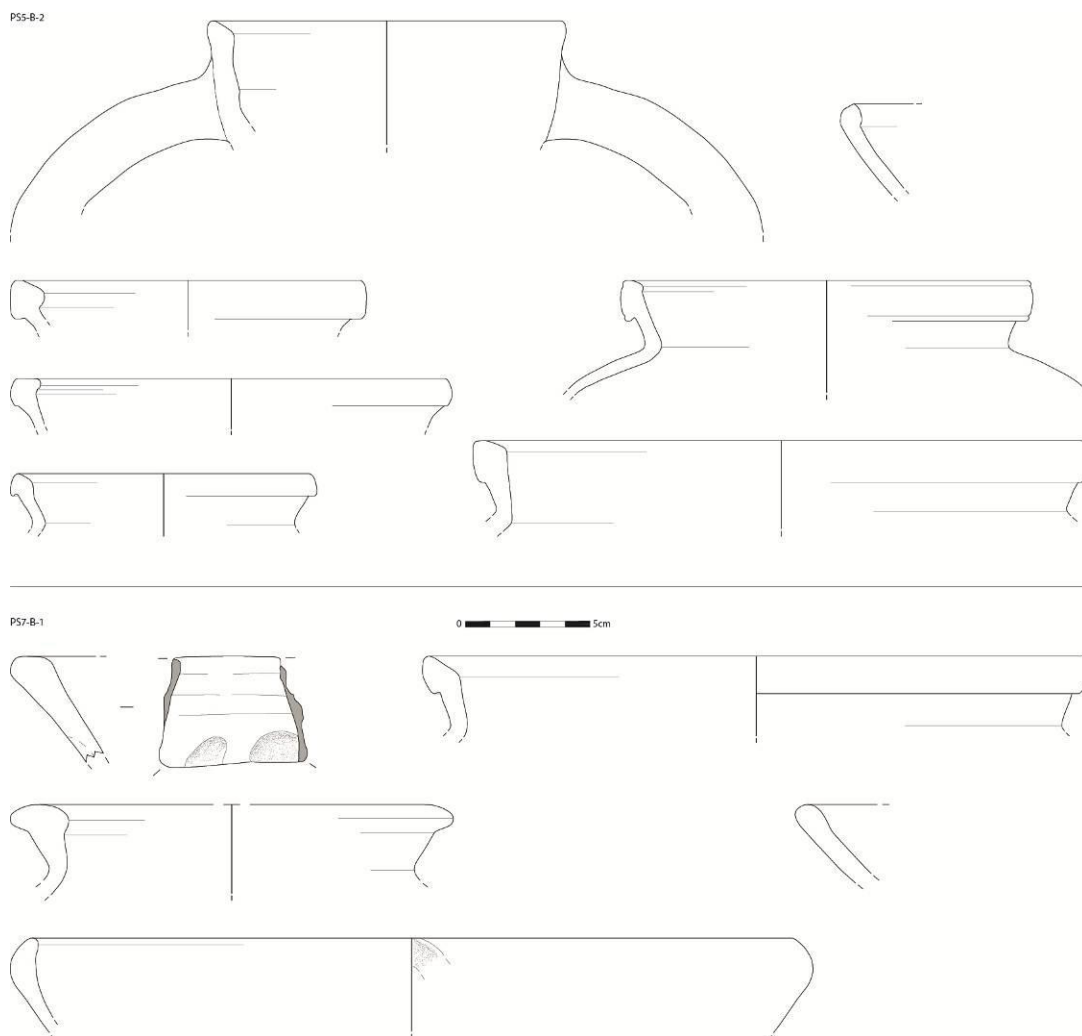
Ten oosten hiervan bevinden zich nog enkele greppels met aardewerk met een ruwweg gelijkaardige datering (PS6-A-1 en 2 en KV6-A-1 en PS7-B-1). PS6-A-2 leverde daarbij een vrij duidelijke datering op. Net als bij PS5-B-2 duiden kan- of kruikoren en kogelpotten en het ontbreken van rood aardewerk op een datering in dezelfde orde, namelijk van 1150 tot 1275. PS7-B-1 daarentegen leek iets later te plaatsen, met name in de tweede helft van de 13^e eeuw (figuur 12). Het samen voorkomen van fragmenten van kan of kruik, van kogelpotvormen en van protosteengoed wijzen hierop. Voorts kan ook nog vermeld worden dat uit gracht PS4-A-6 een geringe hoeveelheid gedraaid grijs aardewerk werd verzameld die een datering in de middeleeuwen toelaat.

Figuur 10: Vlakfoto van gracht KV4-A-1. Centraal tekenen metaalresten zich in de sterk uitgedroogde grond halveaanvormig af.

Figuur 11: Uitsnede uit het grondplan waarbij de afdekkende cultuurlaag doorzichtig is aangeduid, zodat de grachtsporen beter zichtbaar zijn.

Figuur 12: Relevante aardewerk uit sporen PS5-B-2 (boven) en PS7-B-1 (onder). Schaal 1 : 3.

7.4.3. Mogelijke paalsporen en kuilen

Andere sporen dan greppels en grachten, zijnde paalsporen en/of kuilen, werden slechts in een beperkte hoeveelheid opgemerkt in proefsleuven 1 tot 5. Op basis van de ruimtelijke samenhang met de gedateerde grachten, lijkt de datering vermoedelijk ook in de volle en late middeleeuwen te plaats. Door de hoge mate van bioturbatie en uitloging en het beperkte ruimtelijke zicht kon de effectieve aanwezigheid van bewoning niet sluitend bewezen worden. Vlakdekkend onderzoek kan echter meer duidelijkheid geven omtrent de aard van deze sporen.

7.5. Nieuwste tijden

Met enige voorzichtigheid kan onder dit hoofdstuk melding gemaakt worden van een spoor in kijkvenster 4 (kv4-A-2). In het grondvlak tekende het spoor zich halvemaaanvormig af, en was voornamelijk te onderscheiden door de dense aanwezigheid van sterk gefragmenteerde ijzer- en koperfragmentjes (figuur 10). Dit spoor bevond zich echter op een oudere gracht in een zone met vrij veel bioturbatie en was om die reden moeilijk verder af te lijnen. Mogelijk gaat het om een restant van een bomkrater. In sleuf 1 werd een Franse ontsteker (PS1-A-LV2) als losse vondst aangetroffen. Het gaat om een element van een Franse ‘*high explosive*’ 75mm-obus uit 1915, 1916 of 1917.²⁰ 430m zuidelijker, aan de Zijldegemkouter bevond zich in WOI een tijdelijk Duits militair vliegveldje²¹. In een poging stand te houden, legde de bezetter in 1918 de zgn. ‘Zwischen Stellung Kruyshoutem’ (tussenstelling Kruishoutem) aan ten zuiden van Kruishoutem²². Er werd slag geleverd in de omgeving. Het centrum van Kruishoutem werd ook later in 1940 gebombardeerd²³.

7.6. Ongedateerd

Een aantal sporen kon niet gedateerd worden, aangezien geen daterend schervenmateriaal uit de vulling kon gerecupereerd worden. De veelal uitgelogde vulling bewees echter dat de sporen van een archeologisch relevante ouderdom zijn.

Over het volledige terrein (percelen 1 en 2) was een greppel met een noordwest-zuidoostrichting te volgen. Greppelfragmenten werden geattesteerd in proefsleuven 13 (ps13-A-1), 12 (ps12-A-1), 11 (ps11-A-1), 10 (ps10-A-2), 8 (ps8-A-2) en tenslotte in proefsleuf 9 (ps9-A-1) waar de greppel een knik van meer dan 90° lijkt te maken in zuidwestelijke richting (figuur 13).

²⁰ Persoonlijke mededeling Maarten Bracke.

²¹ <http://www.hultheim.be/index.php/krasse-kruishoutemnaren/14-kruishoutemse-kronieken/2010/98-codenaam-8540-wannegemse-spionnen-tijdens-de-groeten-oorlog>

²² <http://www.hultheim.be/index.php/kruishoutemse-kronieken/12-kruishoutemse-kronieken/2008/72-kruishoutem-en-de-wapenstilstand-11-11-1918>

²³ <http://www.hultheim.be/index.php/kruishoutemse-kronieken/14-kruishoutemse-kronieken/2010/93-10-mei-1940-bommen-over-kruishoutem>

Figuur 13: Greppel PS9-A-1 die een knik van 90° maakt.

Voorts werden op perceel 2 verschillende greppelfragmenten aangesneden die allen een min of meer noord-zuidverloop kenden. Greppels ps13-A-2, ps12-A-4 en ps11-A-2 zijn met elkaar te verbinden. Parallel hiermee, op een tussenafstand van ca. 20m, zijn greppels ps12-A-3 en PS11-A-3 met elkaar te verbinden.

Ook in proefsleuven 7 (ps7-A-1) en 8 (ps8-A-1) kwamen niet te dateren greppelfragmenten voor die in elkaars verlengde lagen.

Algemeen kan ook gesteld worden dat in proefsleuven 2 en 3 de aanwezigheid van talrijke greppels werd vastgesteld, waarvan de onderlinge verbanden op basis van dit proefsleuvenonderzoek moeilijk vast te stellen waren. De greppels zijn steeds dwars op de helling of met de helling mee georiënteerd. De oriëntatie lijkt op deze manier steeds de richting van de huidige percelering te volgen, wat enerzijds op een bepaalde continuïteit in de percelering kan wijzen, maar anderzijds mogelijk steeds gedetermineerd werd door het reliëf.

8. SYNTHESE

8.1. Synthese

Algemeen beschouwd geven beide percelen een ander archeologisch beeld. Een enkele greppel in het noorden van het hoogstgelegen, zuidelijke perceel 1 kan wellicht in de ijzertijd of mogelijk in de Romeinse periode geplaatst worden. Een grote kuil of gracht in het westen van het noordelijke, laagstgelegen perceel 2 kon op basis van één scherf in de Romeinse periode geplaatst worden. Verdere materiële resten uit ijzertijd en Romeinse periode werden niet aangetroffen.

Het grootste aandeel van de sporen dateert uit de volle en late middeleeuwen. Het aardewerk verwijst vrij consistent naar de periode tussen 1150 en 1300. Een grote hoeveelheid greppels en grachten concentreerden zich tussen proefsleuven 1 en 7. Een aantal kunnen met vrij grote zekerheid verbonden worden. Hoeken, bochten en oversnijdingen komen meerdere malen voor. In dezelfde zone werden eveneens een aantal paalsporen en kuilen aangesneden. Door hun ligging in de zone van de middeleeuwse grachten met vrij grote hoeveelheden aardewerk, kan verwacht worden dat zij eventueel met bewoning uit dezelfde periode te maken hebben.

Deze middeleeuwse sporen op perceel 1 werden afgedekt door een ietwat humeuze cultuurlaag met laat- tot post-middeleeuwse vondsten.

Verspreid over het terrein kwamen nog een aantal greppels voor die over de verschillende sleuven heen te volgen waren, maar die niet gedateerd konden worden. Zij hebben wellicht met landindeling te maken.

8.2. Antwoord op de vooropgestelde onderzoeksvragen

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij konden volgende antwoorden gegeven worden op de onderzoeksvragen:

-zijn er sporen aanwezig?

Ja.

-zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Antropogeen.

-in hoeverre is de bodemopbouw intact? Wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?

Verstoring was aanwezig in de vorm van zware bioturbatie en diepploegen, maar niet in die mate dat de archeologische resten volledig vernield werden. (figuur 14)

-maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

De aangetroffen greppels en grachten houden met zekerheid verband met elkaar. In dit onderzoek kon echter geen gebouwstructuur ontwaard worden. Paalsporen zijn wel aanwezig.

-behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Een kleiner aandeel van de sporen dateert uit de ijzertijd en/of Romeinse periode. Het leeuwendeel van de sporen zijn te dateren in de volle en late middeleeuwen.

-kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

De middeleeuwse concentratie lijkt zich specifiek te concentreren tussen proefsleuf 1 en 7. De vermoedelijke perceelsgreppels komen over het gehele onderzochte terrein voor.

-zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?

Ja, greppels en grachten, mogelijk verschillende systemen over elkaar.

-zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?

Neen.

-kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?

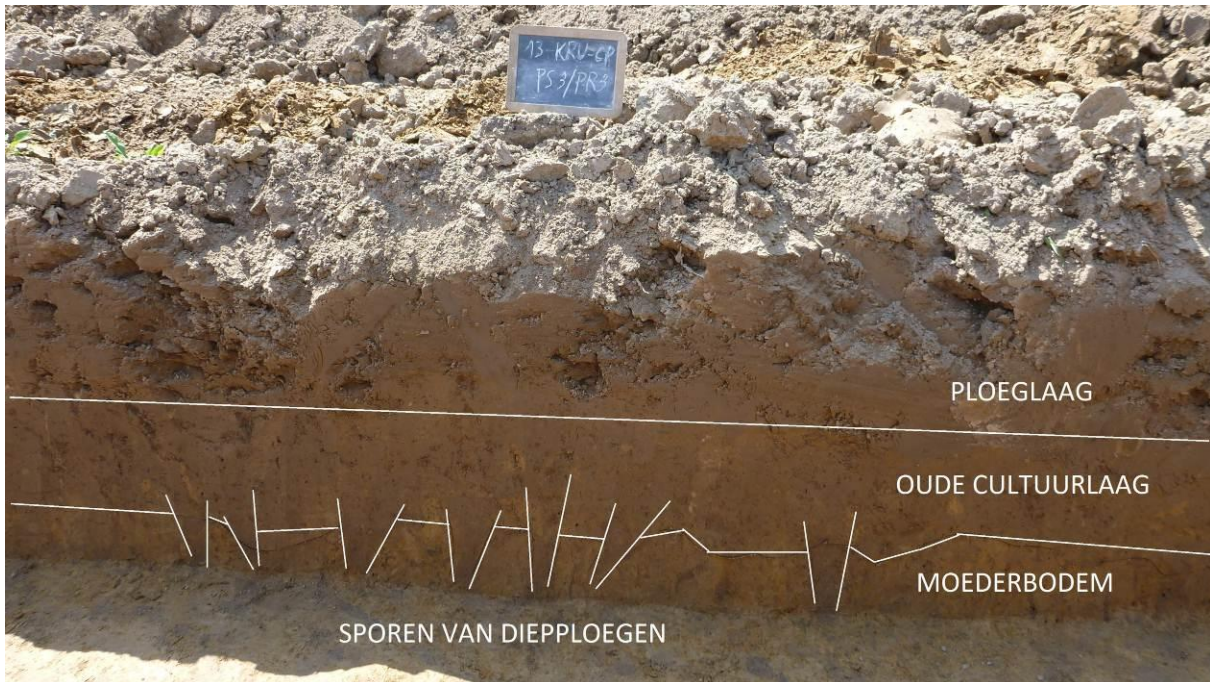
Neen.

-welke zone komt in aanmerking voor een eventueel vervolgonderzoek? Wat is de verwachte spoordensiteit?

Perceel 1, gemiddeld hoge spoordensiteit.

-welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden in functie van een eventueel vervolgonderzoek?

Hoe zit het vol-/laatmiddeleeuwse grachtencomplex in elkaar en welke functie had het? Welke chronologie is erin terug te vinden? Is er een verband tussen deze bewoning en de dorpskern? Hoe werd het landschap gebruikt?

Figuur 14: Profiel in proefsleuf 3 met duidelijke sporen van diepploegen.

9. AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK EN GEPLANDE VERVOLGONDERZOEKEN

Het is duidelijk dat deze site een belangrijk onderzoekspotentieel heeft voor de regio:

- ruimtelijk inzicht naar landelijke bewoning of landelijke archeologie: landelijke bewoning is voornamelijk weinig gedocumenteerd in het gebied tussen Leie en Schelde, zeker in vergelijking met de noordelijke zandstreek.
- inzicht in de landelijke bewoning in de middeleeuwen en mogelijk in de ijzertijd en/of Romeinse periode, eventueel een verband met de bewoningskern van Kruishoutem
- mogelijkheid om relatie te onderzoeken tussen bewoning en sporen van landindeling
mogelijkheid om gehelen te onderzoeken, door het grootschalige karakter van de geplande ontwikkeling
- mogelijkheid om een eventuele chronologische evolutie / continuïteit tussen de volle en late middeleeuwen en de huidige dorpskern te bestuderen
- mogelijkheid om inzicht te verkrijgen in de ruimtelijke indeling en ontwikkeling van een grote oppervlakte nabij een nog bestaande dorpskern en daarbij aansluitend mogelijkheid om inzicht te verkrijgen in de relatie tussen de sporen en de huidige dorpskern
- bevestiging zoeken over de aard van de aangetroffen cultuurlaag en de eventuele oorsprong ervan in verband met de topografie van het terrein. Dit kan inzicht verschaffen in de invloed van de (middeleeuwse) landbouwende mens op erosie op heuvelachtig terrein.

Hieronder volgt een suggestie voor verder onderzoek.

Perceel 1:

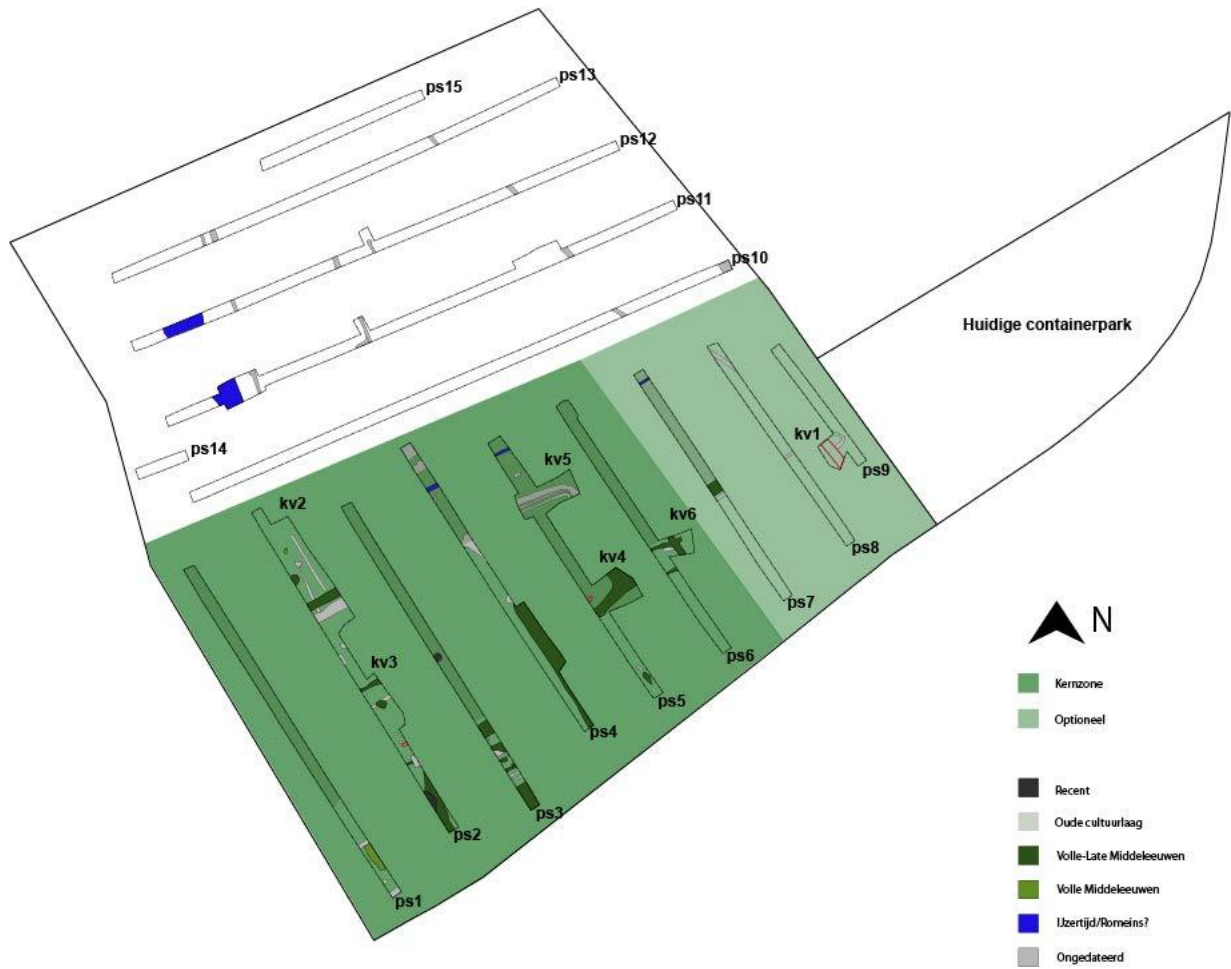
Verspreid over het perceel zijn diverse sporen van grachten en greppels aangetroffen, waarbij een meerderheid van de sporen in de vol- en laatmiddeleeuwse periode kan geplaatst worden. De grachten zijn vermoedelijk met landindeling in verband te brengen. Aanwezigheid van kuilen en mogelijke paalkuilen lijken op basis van het vooronderzoek voornamelijk in de zuidoostelijke hoek van het perceel gesitueerd. De eerder grote hoeveelheid aardewerk die aangetroffen is, suggereert de aanwezigheid van een bewoningssite op dit perceel of in de onmiddellijke omgeving ervan. De grachten/greppels zijn in deze veronderstelling mogelijk ook als erfafbakening te interpreteren.

De site ligt op korte afstand van de bewoningskern van Kruishoutem en kan mogelijk bijkomende informatie verschaffen over de middeleeuwse ontwikkeling van het centrum. Ruimer beschouwd, is landelijke middeleeuwse bewoning in de streek archeologisch niet goed gekend.

Bovenstaande elementen in acht genomen en conform de bespreking tijdens de werfvergadering d.d. 5 juni 2013 ter plaatse, lijkt een gedeeltelijke opgraving van het perceel logisch. We suggereren om het perceel in dat geval op te delen in een kernzone, waar de archeologische aanwezigheid duidelijk is en een samenhang tussen de aangetroffen sporen kon vastgesteld worden, en een optionele zone, waar in functie van de resultaten in de kernzone de wenselijkheid tot eventueel verder onderzoek tijdens de werfvergaderingen kan besproken worden (figuur 15).

Perceel 2:

De lage densiteit aan sporen en vondsten op het noordwestelijke perceel doen verwachten dat verder onderzoek van dit deel van het terrein weinig zal bijdragen aan de archeologische kennis. Het gaat met grote waarschijnlijkheid om sporen van landindeling, de lage densiteit aan vondsten wijst in de richting van het ontbreken van bewoningssporen. Verder archeologisch onderzoek lijkt ons niet aangewezen.

Figuur 15: Grondplan met aanduiding van zones met hoogste sporendichtheid die aangegeven lijken voor verder onderzoek.

10. SAMENVATTING

Naar aanleiding van de geplande ontwikkeling en uitbreiding van het reeds bestaande containerpark werd een terrein langs de Sint-Elooiskeer in Kruishoutem aan een archeologisch vooronderzoek onderworpen. Dit onderzoek vond plaats in de periode van 4 tot 11 juni 2013. Verspreid over de verschillende percelen en met een onderlinge afstand van maximaal 15 meter laten proefsleuven, aangevuld met kijkvensters, toe een eerste inschatting te maken van de archeologische waarde van de te ontwikkelen terreinen.

Verspreid over het perceel grenzend aan de Sint-Elooiskeer zijn diverse sporen van grachten en greppels aangetroffen, waarbij een meerderheid van de sporen in de vol- en laatmiddeleeuwse periode kan geplaatst worden. De grachten zijn vermoedelijk met landindeling in verband te brengen. Aanwezigheid van kuilen en mogelijke paalkuilen lijken op basis van het vooronderzoek voornamelijk in de zuidoostelijke hoek van het perceel gesitueerd. De eerder grote hoeveelheid aardewerk die aangetroffen is, suggereert de aanwezigheid van een bewoningssite op dit perceel of in de onmiddellijke omgeving ervan. De grachten/greppels zijn in deze veronderstelling mogelijk ook als erfafbakening te interpreteren.

Op het noordelijk gelegen perceel werd een veel lagere densiteit aan sporen en vondsten vastgesteld. Het gaat met grote waarschijnlijkheid om sporen van landindeling, de lage densiteit aan vondsten wijst in de richting van het ontbreken van bewoningssporen.

11. BIBLIOGRAFIE

Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen, *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen*, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/>

Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen, *Bodemkaart*, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen, *Vlaamse Hydrografische Atlas*, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha/>

Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen, *Stratengids*, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/straten/>

Agentschap Onroerend Erfgoed 2013, *Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Kruishoutem, Sint-Elooiskeer (dossiernummer 2013/244)*

De Laet S.J., Van Doorselaer A., Thoen H., Rogge M. 1973, Status questionis van het archeologisch onderzoek in het gebied Kruishoutem-Huise, *Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen 1972*, p421-423.

GISoost s.d., *Atlas van de Buurtwegen*, <http://www.gisoost.be/atlasbw/>

Gysseleinck M. 1960, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*, Tongeren.

Hultheim, Heem- en Geschiedkundige Kring Kruishoutem 2008, *Kruishoutem en de wapenstilstand 11-11-1918*, <http://www.hultheim.be/index.php/kruishoutemse-kronieken/12-kruishoutemse-kronieken/2008/72-kruishoutem-en-de-wapenstilstand-11-11-1918>

Hultheim, Heem- en Geschiedkundige Kring Kruishoutem 2010, *10 mei 1940: bommen over Kruishoutem*, <http://www.hultheim.be/index.php/kruishoutemse-kronieken/14-kruishoutemse-kronieken/2010/93-10-mei-1940-bommen-over-kruishoutem>

Hultheim, Heem- en Geschiedkundige Kring Kruishoutem 2010, *Codenaam 8540: Wannegemse spionnen tijdens 'de Grooten Oorlog'*, <http://www.hultheim.be/index.php/krasse-kruishoutemnaren/14-kruishoutemse-kronieken/2010/98-codenaam-8540-wannegemse-spionnen-tijdens-de-grooten-oorlog>

Koninklijke Bibliotheek van België 2013, *Kaart van Ferraris*, http://kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html

Koninklijke Bibliotheek van België 2013, *Atlas cadastrale de Belgique (Popp)*, http://dgtl.kbr.be:8881/R/21FFK9UD33LISQVX4LJNF1CIEN77LBB7QIXB8Q3859151SAQ35-00569?func=collections-result&collection_id=1513&pds_handle=GUEST

Onroerend Erfgoed 2012, *Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed: Kruishoutem*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21604>

Rogge M., Braeckman K. 1996, Kruishoutem-Kappellekouter: cultusplaats en woonsite vanaf de Romeinse tijd tot in de Middeleeuwen ca. midden 1ste eeuw – Late Middeleeuwen, In: Van Roeyen J.-P. (red.) 1996, *Uit Vlaamse bodem: 10 archeologische verhalen*, Sint-Niklaas, pp.89-102.

Sevenant M., Menschaert J., Couvreur M., Ronse A., Antrop M., Geypens M., Hermy M. & De Blust G. 2002, *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten.*, <http://www.inbo.be/files/bibliotheek/16/184016.pdf>

s.n. 2001, *De Centrale Archeologische Inventaris*, <http://cai.erfgoed.net/>

12. BIJLAGEN

12.1. Handleiding bij het raadplegen van de bijlagen

De bijlagen bij het rapport zijn ingedeeld in een algemene gegevensfiche over het project inclusief trefwoorden, een lijst met overzichtsfoto's, een structuurlijst, een contextlijst, een sporenlijst, een vondstenlijst en een fotolijst op spoorniveau. Tevens wordt een overzicht geboden van uitgevoerd *post-excavation* onderzoek en mogelijkheden voor verder onderzoek.

Deze lijsten worden aangevuld met de afgeleverde vergunningen voor metaaldetectie en prospectie met ingreep in de bodem enerzijds, en de bijzondere voorwaarden waaraan het onderzoek dient te beantwoorden, opgesteld door de bevoegde overheid - het Agentschap Onroerend Erfgoed - anderzijds.

We geven hierbij enige duiding met betrekking tot de diverse lijsten in deze bijlage.

De lijsten worden automatisch gegenereerd uit de SOLVA-databank²⁴. In deze databank worden tijdens de opgraving en de rapportage alle data die tijdens een archeologisch project worden gegenereerd, samengebracht. Het gaat hierbij dus zowel om velddata (foto's, plannen, beschrijvingen, relaties tussen sporen, vondsten, ...) als documenten die tijdens de rapportage worden gegenereerd (aardewerktekeningen, informatie over behandeling van materiaal, het archeologisch rapport, diverse laboanalyses, administratief archief zoals vergunningen, bijzondere voorwaarden, ...). In het kader van de rapportage genereert de databank een reeks lijsten zoals gevraagd in de "Minimumnormen voor archeologische registratie en rapportage" en de "bijzondere voorwaarden" bij het concrete project.

Conform de structuur van de databank (zie hoofdstuk methodologie, verwerking) worden de bijlagen hiërarchisch opgebouwd. Alle velddata worden in de databankstructuur op drie niveaus ingedeeld: spoorniveau, contextniveau en structurniveau. We verduidelijken met een voorbeeld.

Onder de noemer '**sporen**' verstaan we het kleinste niveau van notulering, de kleinste eenheid als het ware: bijvoorbeeld een aflijning in een grondplan of een laag in een kuil bij een coupetekening. Dit is het niveau waarop vondsten afzonderlijk worden ingezameld.

Verschillende sporen kunnen toebehoren aan een '**context**': zo vormen verschillende lagen in een kuil samen de context 'kuil'.

Op gelijkaardige wijze kunnen verschillende contexten gegroepeerd worden tot een overkoepelende '**structuur**': diverse paalkuilen behoren bijvoorbeeld toe aan de structuur 'gebouw'.

In de databank, en dus ook in deze bijlagen, worden de velddata volgens vastgestelde thesauruslijsten toegewezen aan de noemers 'sporen', 'contexten' en 'structuren'. Door archeologische begrippen (gebouw, crematiegraf, grafkuil, laag, ...) via een vastgestelde thesauruslijst aan een specifiek niveau toe te wijzen (spoor, context, structuur), bestaat de garantie dat bij bevraging van de databank naar een bepaald archeologisch begrip, effectief ook alle ingevoerde data in de resultatenlijst voorkomt (anders gezegd, we vermijden daardoor dat 'grafkuil' de ene maal bij 'context', en de andere maal bij 'structuur' wordt ondergebracht).

De lijsten in deze bijlage zijn volgens dezelfde hiërarchie opgebouwd. In de bijlage wordt achtereenvolgens een overzicht gebracht van structuren, contexten en sporen. Op deze wijze kan van 'groot' naar 'klein' afgedaald worden in de informatie. Er wordt bovendien met kruisverwijzingen gewerkt: bij structuren staat vermeld uit welke contexten ze zijn opgebouwd, bij contexten staat vermeld uit welke

24 Zie ook hoofdstuk « Methodologie, Verwerking » aangaande informatie over de SOLVA-databank archeologie.

sporen ze zijn opgebouwd. In omgekeerde richting staat bij de sporenlijsten vermeld tot welke context en structuur een spoor behoort, en bij de contextlijst staat vermeld tot welke structuur een context behoort. De structuurlijst bevat dus een overzicht van gerelateerde contexten. De contextlijst bevat een overzicht van gerelateerde structuren (hoger niveau) en sporen (lager niveau), alsook een overzicht van alle foto's, plannen, vondsten en stalen. De sporenlijst bevat een overzicht van gerelateerde contexten en structuren, alsook een overzicht van alle foto's, plannen, vondsten en stalen. De gedetailleerde spoorbeschrijvingen zijn uitsluitend in de sporenlijsten zelf terug te vinden. Op elk niveau tot slot staat een interpretatie en zo mogelijk ook een datering vermeld.

Voor de duidelijkheid geven we mee dat niet elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een context (en dus structuur), evenmin als elke context aan een structuur kan toegewezen worden.

Wat de wijze van nummering betreft, geldt als algemene regel dat contexten en structuren de naam dragen van het spoornummer dat als eerste aan die 'context' (en eventueel bij uitbreiding 'structuur') wordt toegewezen. In een rapport zijn het doorgaans de contextnummers en, indien gegroepeerd onder een structuur, de structuurnummers die in de tekst de leidraad vormen.

Tot slot enkele bijzonderheden:

Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een context gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau.

In het geval dat het een rapportage van een vooronderzoek betreft, worden sporen in principe *niet* aan een context (en bij uitbreiding een structuur) toegewezen. Contexten en structuren worden pas aangemaakt op het moment van een archeologische opgraving, aangezien op dat ogenblik alle beschikbare informatie aanwezig is, en dit dus dan wel een zinvolle oefening is. Tijdens een vooronderzoek zijn heel wat relaties bijvoorbeeld nog niet duidelijk.

De enige uitzondering op deze regel wordt gemaakt wanneer bij de verwerking van een vooronderzoek reeds duidelijk is dat de sporen gelegen zijn in een zone die *niet voor verder onderzoek in aanmerking* komt. Dan worden sporen waar mogelijk wel tot contexten gegroepeerd (en worden dus in de databank contexten (en eventueel structuren) aangemaakt). Op deze wijze wordt gegarandeerd dat informatie rond potentiële contexten of structuren niet verloren gaat bij een bevraging van de databank. Een voorbeeld verduidelijkt dit: een geïsoleerde grafkuil, die geen aanleiding geeft tot verder onderzoek, wordt wel als context gedefinieerd in de databank, omdat deze zo ook in de resultatenlijst van een bevraging zal voorkomen. Zoniet zou deze grafkuil voor de databank 'onzichtbaar' worden.

12.2. Lijsten

- Gegevensfiche project
- Overzichtsfoto's
- Contexten, met vermelding van de gerelateerde structuren en sporen, foto's, plannen, vondsten en stalen
- Sporen, met vermelding van de gerelateerde contexten, structuren, foto's, plannen, vondsten en stalen
- Inventaris vondsten
- Fotolijst
- Vergunning metaaldetectie en prospectie met ingreep in de bodem
- Bijzonder voorwaarden

- Harrismatrix: In afwachting van aanpassingen aan de Solva-databank kan nog geen harrismatrix afgeleverd worden. Om de voortgang van het dossier echter niet te belemmeren, wordt er nu al een eindversie van het rapport opgestuurd.

12.3. Grondplan